

Uniwersytet Wrocławski, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Politologii,

Wrocław 12.06.2019

„Dyskurs polityczny w filmie rosyjskim 2000-2015”, Jakub Benedyczak

Praca doktorska napisana pod kierunkiem naukowym prof. Andrzeja Czajowskiego

STRESZCZENIE

Praca doktorska stanowi próbę ukazania tego, w jaki sposób społeczno-polityczna rzeczywistość Rosji manifestowała się i odzwierciedlała w filmach rosyjskich reżyserów w latach 2000-2015 oraz tego, w jaki sposób treści społeczno-polityczne obecne w filmach były omawiane w rosyjskim- a niekiedy również pozarosyjskim- dyskursie publicznym. Praca obejmuje okres prezydentury i wykonywania urzędu premiera przez Władimira Putina, kiedy to dwukrotnie zajmował urząd prezydenta Federacji Rosyjskiej (2000-2008), szefa rządu FR (2008-2012) i po raz kolejny prezydenta FR (2012-?). Aczkolwiek ze względu na dopełnienie współczesnych rosyjskich dyskursów politycznych, w dwóch podrozdziałach poruszona została tematyka produkcji z 2016 r. i 2017 r. Doktorat nie obejmuje filmów historycznych, gdyż jej celem jest wyłącznie opisanie współczesnej rosyjskiej rzeczywistości w obiektywie filmowym.

W pracy znalazły się obrazy piętnastu reżyserów (Paweł Łungin, Aleksiej Bałabanow, Walerij Todorowski, Aleksandr Sokurov, Andriej Konczałowski, Aleksiej Uczitiel', Nikita Michalkow, Wiaczesław Ross, Borys Chlebnikow, Dmitrij Kisielow, Aleksandr Wojtiński, Anton Miegierdiczew, Fiodor Bondarczuk, Jurij Bykow i Andriej Zwiagincew) i dwadzieścia dwa filmy („Oligarcha”, „Brat 2”, „Wojna”, „Ciuciubabka”, „Ładunek 200”, „Pałac”, „Dom wariatów”, „Aleksandra”, „Jeniec”, „Mój przyrodni brat Frankenstein”, „55”, „12”, „Syberia Monamour”, „Długie, szczęśliwe życie”, „Białe noce listonosza Aleksieja Triapicyna”, „Czarna błyskawica”, „Metro”, „Przyciąganie”, „Major”, „Dureń”, „Lewiatan” i „Niemiłość”). Dodatkowo w poszczególnych rozdziałach przewinęły się takie obrazy jak „Ósemka” Aleksieja Uczitiela, „Generation P” Wiktora Grinzbura, „Pościelowe historie” i „Uczeń” Kiriłła Sieriebriennikowa.

W czterech rozdziałach teoretycznych, zatytułowanych „Artysta w relacji do polityki, polityczności i działania politycznego”, „Polityczność filmu”, „Film polityczny” i „Kino autorskie”, określono pozycję i relacje artysty z polityką, po to by następnie zdefiniować

kiedy film jest bądź staje się polityczny w kontekście dyskursu politycznego oraz czy istnieje twór taki jak film polityczny. Pracę spina i porządkuje klucz kina autorskiego (postaci reżyserów), które stanowi ekspresję wizji estetycznej i światopoglądowej reżysera, łącząc w sobie kulturę masową (społeczna świadomości) i kulturę wysoką (bogata wiedza dyskursywna).

Część empiryczna (filmowa) ułożona jest według chronologii życia społeczno-politycznego Federacji Rosyjskiej w latach 2000-2015. „Oligarcha” Pawła Łungina opisuje proces „porządkowania państwa” przez Władimira Putina po kryzysie transformacyjnym lat 90 (2000-2004). Filmy Aleksieja Bałabanowa są emanacją odzyskiwania dumy państwowej i narodowej oraz pozycji na arenie międzynarodowej przez Rosję (2000-2007). Kolejny rozdział dotyczy Czeczenii i zagrożenia czeczeńskim terroryzmem (zarówno okres wojenny jak i powojenny) opisane z czterech różnych perspektyw (2000-2009). Zwieńczeniem „odzyskanej godności” jest twórczość Nikity Michałkowa będącego częścią establishmentu politycznego, którego filmy pełne są patosu i narodowej dumy (2007). Patriotyczny patos został skontrastowany z ponurymi obrazami rosyjskiej prowincji z trzech różnych perspektyw (2011-2014). Poszukiwanie nowej idei narodowej i namysł nad dalszym kierunkiem państwa ukazano poprzez film przygodowy, *science fiction* i katastroficzny (2009-2017). Pogorszenie relacji międzynarodowych, kryzys gospodarczy, wojny na Ukrainie i w Syrii spowodowały, że prace kończą pesymistyczne i antysystemowe obrazy Jurija Bykowa i Andrieja Zwiagincewa (2013-2017).

Praca ma charakter wyłącznie deskryptywno-eksplanacyjny. Pozbawiona jest ambicji oceniania, tworzenia teorii, diagnozowania, uogólniania i prognozowania. Jej celem jest wzbogacenie polskiej wiedzy o Rosji poprzez potraktowanie współczesnej rosyjskiej kinematografii jako źródła owej wiedzy, bowiem dostarcza ona wiedzę dyskursywną na temat tamtejszej polityki, społeczeństwa, procesów socjoekonomicznych czy sposobu myślenia i postępowania współczesnych decydentów Federacji Rosyjskiej.

Jolanta Benoit 1204